

บทที่ 3

ระเบียบวิธีดำเนินการวิจัย

การทบทวนเอกสาร ประสบการณ์ และอิทธิพลทางศิลปะ ทำการเก็บข้อมูลรูปทรงของผ้าแพรว เพื่อเป็นสัญลักษณ์แทนการเคารพบูชา ความเชื่อ ความศรัทธา มาเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ ตามทัศนคติของผู้วิจัย ผ่านกระบวนการปฏิบัติงาน การเตรียมวัสดุอุปกรณ์ การสเก็ทซ์ภาพ และการสร้างภาพต้นแบบ นำไปสู่ขั้นตอนการเขียนภาพ

วิธีการวิจัย

1. ศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ตำรา และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในเรื่องความเชื่อของสังคมไทย หลักการทางทัศนศิลป์ และการใช้สีฝุ่นเขียนภาพจิตรกรรม เพื่อนำมาประกอบสร้างเป็นผลงานศิลปะเพื่อส่งต่อความคิด ความเชื่อให้สังคมได้รับรู้

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลผ้าแพรวที่ผูกมัดตามต้นไม้และวัตถุต่างๆในพื้นที่กรุงเทพฯ ปริมณฑล และต่างจังหวัด มีปรากฏให้เห็นทั่วไป เช่น ภายในวัดมหาธาตุ ศาลหลักเมืองกรุงเทพฯ ศิวลึงค์วัดโพธิ์ ต้นโพธิ์สะพานแม่น้ำแควจังหวัดกาญจนบุรี ปากน้ำปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นต้น

3. เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

3.1 บันทึกจากการสังเกต

3.2 เทคนิคสีฝุ่น

3.3 การวิเคราะห์ผลงานศิลปะ

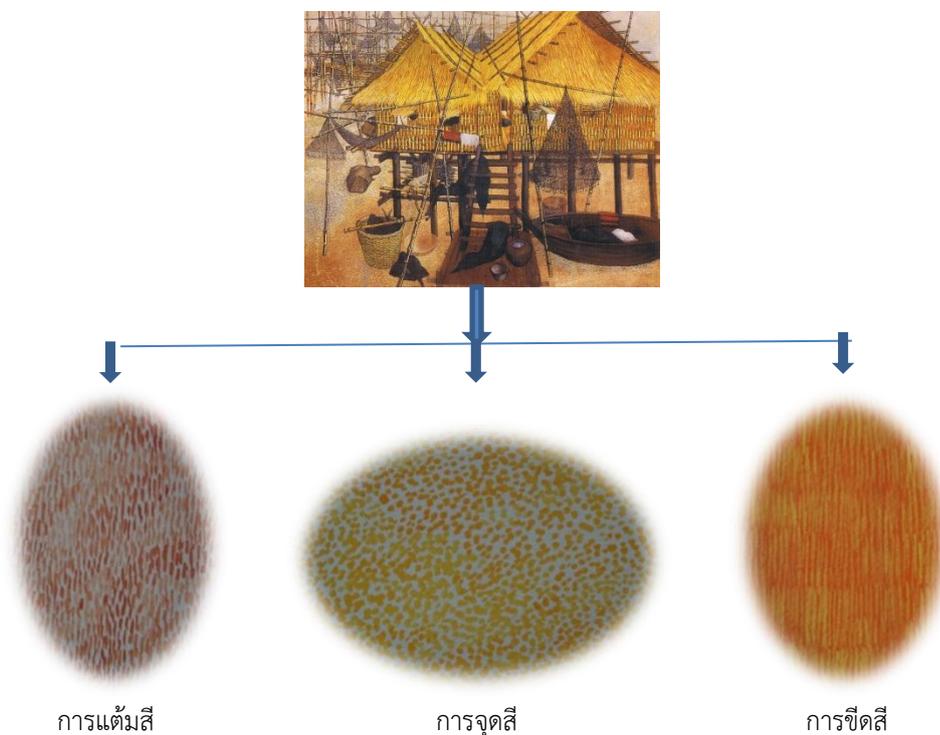
4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 กระบวนการเก็บข้อมูลด้วยการสเก็ทซ์ภาพผ่านการสังเกต การวิเคราะห์ลักษณะของการผูก การมัด การทับซ้อน ความโปร่งบางของผ้าแพรวสีต่างๆ

4.2 เทคนิคสีฝุ่น มีความสำคัญต่อการเขียนภาพจิตรกรรมไทย ในอดีตใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างความเชื่อมโยงของสีและรูปทรง สร้างความทับซ้อนของสีผ่านวิธีการต่างๆสามารถแสดงเนื้อหาของความศรัทธา ความสงบ ความลึกซึ้งน่ากลัว ความซ่อนเร้น ดังนั้นเทคนิคสีฝุ่นจึงกลายเป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการสร้างสรรค์งานวิจัยครั้งนี้

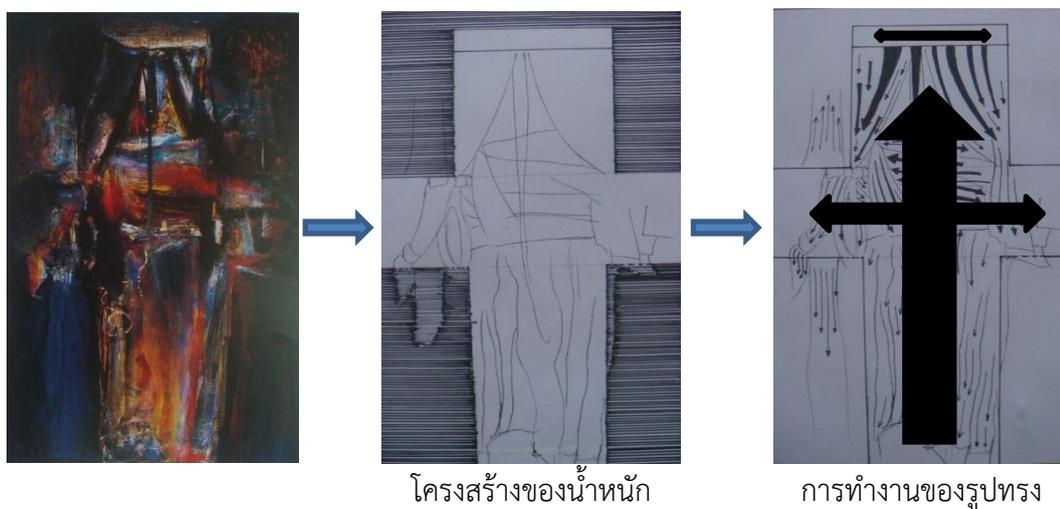
4.3 การวิเคราะห์งานศิลปะ เลือกศึกษาผลงานศิลปะที่เกี่ยวข้องในเรื่องราวความเชื่อ และเทคนิคสีฝุ่น โดยการคัดเลือกจากผลงานจิตรกรรมที่มีชื่อเสียงระดับนานาชาติจำนวน 2 ภาพ คือ ภาพ “หมู่บ้านชาวประมง” ของ ดาร์ง วงศ์อุปราช และภาพ “โอม” ของ ชาตีชาย ปุยเป็ย ดังภาพที่ 30 และ 31

ภาพที่ 25 วิเคราะห์ภาพ “หมู่บ้านชาวประมง” ของดาร์รง วงศ์อุปราช

ผลการวิเคราะห์เทคนิควิธีการใช้สีฝุ่นในภาพ “หมู่บ้านชาวประมง” ของดาร์รง วงศ์อุปราช พบว่า ศิลปินเลือกใช้กลุ่มสีข้างเคียงตามวงสีธรรมชาติเพื่อสร้างความกลมกลืนผ่านวิธีการแต้มสี จุดสี และการขีดเส้นสีที่มีค่าน้ำหนักอ่อนลงบนพื้นสีเข้ม วิธีการใช้สีแบบนี้ดังกล่าวช่วยสร้างบรรยากาศความกลมกลืนของสีเกิดความนุ่มนวล เรียบง่าย

ภาพที่ 26 วิเคราะห์ภาพ “โอม” ของชาติชาย ปุยเปีย

ผลการวิเคราะห์ภาพ “โอม” ของชาติชาย ปุยเปีย เรื่องน้ำหนัก พบโครงสร้างน้ำหนักอ่อนแก่ที่จะบ่งบอกถึงลักษณะคล้ายคลึงกับศาลพระภูมิเจ้าที่ ตามความเชื่อที่ศิลปินนำมาเป็นสื่อในการแสดงออก ประกอบกับการเลือกกลุ่มสีโทนร้อน เช่น สีเหลือง สีส้ม สีแดง สีม่วงแดง สีม่วง สีม่วงน้ำเงิน และสีน้ำเงิน ปรากฏเด่นชัดในรูปทรงที่มีความทับซ้อน เมื่อทดลองลากเส้นตามรูปร่างที่มองเห็นเส้นต่อกันพบว่า มีลักษณะคล้ายๆกับรูปทรงการผูกมัดผ้าแพรกับวัตถุ

วิเคราะห์ภูมิหลังของการสร้างสรรค์

เป็นการยกตัวอย่างผลงานสร้างสรรค์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2534-2552 วิเคราะห์ให้เห็นการพัฒนาทางด้านความคิด รูปแบบ เทคนิควิธีการ จากแรงบันดาลใจที่แตกต่าง ดังภาพที่ 27

ชุดที่ 1 “วิถีชีวิตสังคมเมือง” เป็นการนำเสนอเรื่องราวการดำรงชีวิตของคนในสังคมเมือง จากความเป็นอยู่ที่แออัด ยัดเยียด และสภาพแวดล้อมเป็นพิษ เป็นสาเหตุให้มนุษย์เกิดความเครียดโดยแสดงออกผ่านพฤติกรรมของอารมณ์แปรปรวน และการแก่งแย่ง นำมาแสดงออกผ่านผลงานทางด้านจิตรกรรม มีการลดทอนรูปทรงของมนุษย์แสดงถึงภาวะของความเหนื่อยล้า อ่อนแรง ด้วยเทคนิควิธีการสร้างพื้นผิวที่แตกต่าง แสดงถึงความน่ากลัว ซึ่งแสดงออกในรูปแบบกึ่งนามธรรม

ชุดที่ 2 “ดอกไม้ในจิตใต้สำนึก” เป็นเรื่องราวของดอกไม้ต่างๆตามความเชื่อของไทย มาเป็นสัญลักษณ์โดยแสดงให้เห็นถึงความสวยงาม และความร่วงโรยตามกาลเวลา ดังพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสไว้ว่า “ความสุขอันเที่ยงแท้และยั่งยืนนอกเหนือจากใจนี้ นั้นไม่มี” มีการจัดองค์ประกอบในลักษณะของหุ่นนิ่ง ใช้เทคนิคสีฝุ่นผ่านวิธีการใช้สีทับซ้อนจนเกิดความกลมกลืนเป็นบรรยากาศ

ชุดที่ 3 “บรรยากาศลึกลับในความเชื่อของวิถีไทย” เนื้อหาแสดงความลึกลับ การสืบทอดความเชื่อ และพิธีกรรมบางอย่างของวิถีชีวิตแบบไทย ในชุดนี้ผู้วิจัยต้องการนำเสนอภาพทางความคิดด้วยการนำเอาเรื่องราวความเชื่อที่คนส่วนใหญ่คุ้นเคย อาทิ การบนบานศาลกล่าว บรรยากาศข้างทางตามต้นไม้ใหญ่ ที่เรามักคุ้นตาถึงบรรยากาศอันน่าสะพรึงกลัว นำมาแต่งเติมด้วยอารมณ์ ความรู้สึก ที่แฝงไปด้วยความเร้นลับ โดยการใช้ทัศนธาตุต่างๆทางศิลปะเพื่อนำพาให้ผู้ชมมีอารมณ์ร่วมและมีความรู้สึกคล้อยตาม

ชุดที่ 4 “บรรยากาศซ่อนเร้นจากอาคารสถาปัตยกรรมไทยในมุมมองต่างๆ” งานชุดนี้จะแตกต่างจาก 3 ชุดก่อน เพราะผู้วิจัยต้องการเพิ่มเนื้อหาในเรื่องราวของรูปทรงทางสถาปัตยกรรมไทยเข้ามาผูกกับเรื่องราวความเร้นลับ ผ่านกระบวนการสร้างสรรค์และไดโน้มนำให้ผู้ชมได้คล้อยตามเข้ามาในบรรยากาศของอารมณ์ความรู้สึกถึงความน่าสะพรึงกลัว เป็นจุดเริ่มต้นแรกที่จะทำให้ตกอยู่ในภวังค์ในอารมณ์นั้น แล้วค่อยเริ่มต้นค้นหาเนื้อหาสาระทางความคิดที่ผสมผสานอยู่ลึกๆ ภายในผลงานชุดนี้ อันจะบังเกิดจากบรรยากาศของรูปทรงสถาปัตยกรรมไทย ผนวกกับชุดของสีในผลงานชุดนี้ที่ผนวกเข้ากันจนทำให้เข้าใจถึงเนื้อหาและมุมมองทางศิลปะของงานชุดนี้ได้อย่างเต็มเปี่ยม

ชุดที่ 5 “ชีวิตหลังความตาย” งานชุดนี้เป็นงานที่ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกผ่านเรื่องราวของสัญลักษณ์ ปู ยา ตา ยาย มาเป็นสัญลักษณ์ตามคติดั้งเดิมในวิถีชีวิตไทยเกี่ยวกับวิญญาณและสิ่งเร้นลับหลังความตาย

ดังนั้นการแสดงออกทางจิตรกรรมที่เลือกนำมาใช้เป็นสิ่งโน้มน้าวในการเข้าถึงเนื้อหาทางศิลปะจากการปฏิบัติงานสร้างสรรค์ตั้งแต่ชุดแรกมาจนถึงผลงานชุดเสนอโครงการวิจัย ซึ่งมีความเปลี่ยนแปลงทางความคิด รูปแบบ เทคนิควิธีการตามปัจจัยด้านอารมณ์ความรู้สึกและสิ่งแวดล้อม

วิเคราะห์ปัจจัยสำคัญที่มีต่อความคิด

เป็นการแสดงเรื่องราวที่มีส่วนสำคัญต่อการสร้างสรรค์ผลงานด้านจิตรกรรม ก่อนที่จะกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงาน ดังนี้

1. ความสำคัญของความเชื่อเรื่องสี โดยสีสามารถบ่งบอกบุคลิกภาพและพฤติกรรมการรับรู้และสนองต่ออารมณ์ ความรู้สึก ความปรารถนาอันเร้นลับ ความดั่งาม ความกระฉับกระเฉง เปิดเผยห่วงหาอาทร ความโดดเด่น ความเชื่อเกี่ยวกับสีในสังคมไทยมีการใช้เป็นสัญลักษณ์แทนเทวดานพเคราะห์ทั้ง 9 เช่น พระอาทิตย์แทนด้วยสีแดง พระจันทร์แทนด้วยสีขาวนวล พระอังคารแทนด้วยสีชมพู พระพุธแทนด้วยสีเขียว พระพฤหัสบดีแทนด้วยสีเหลืองหรือสีหมากruk พระศุกร์แทนด้วยสีดำ พระราหูแทนด้วยสีส้มฤทธิ์ และพระเกตุแทนด้วยสีแดง ความเชื่อเกี่ยวกับสีที่เป็นมงคลประจำวันเกิด เช่นวันอาทิตย์สีแดง วันจันทร์สีเหลือง วันอังคารสีชมพู วันพุธสีเขียว วันพฤหัสบดีสีสด วันศุกร์สีฟ้า และวันเสาร์สีม่วง

2. ความสำคัญของรูปทรงผ้าแพรกับพื้นผิว ด้วยลักษณะของผ้าแพรเป็นผ้าทอบางโปร่งมองเห็นพื้นผิวของเส้นด้าย เมื่อนำผ้าแพรมาผูกมัดบนต้นไม้หรือวัตถุต่างๆเกิดการพลิ้วไหว เป็นเหตุให้สัมผัสกับความแปรเปลี่ยนของพื้นผิวตามจังหวะรูปทรงซ้อนทับไปมา มีความทึบตันโปร่งใสที่มีความแตกต่างกัน ผ้าแพร คือจุดเริ่มต้นของการนำเสนอเป็นภาพทางความคิด ด้วยสื่อสัญลักษณ์อันเป็นเรื่องราวที่ผู้คนส่วนใหญ่ในสังคมคุ้นเคยและผูกพันสามารถเข้าใจได้

3. ความสำคัญของเทคนิคสีฝุ่น จากลักษณะเฉพาะของสีฝุ่น เมื่อระบายสียังไม่แห้งจะมีความสดใสและเป็นเงาน้อยๆ เมื่อสีแห้งความสดใสจะลดลงโดยมีพื้นผิวด้าน และเมื่อระบายสีทับซ้อนกันหลายๆ ชั้นสีเกิดความนุ่มนวล เทคนิคสีฝุ่นในอดีตใช้เขียนภาพเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธศาสนา การประกอบบุญกุศลา ความศรัทธา คติความเชื่อ และบันทึกเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ดังนั้นเทคนิคสีฝุ่นจึงกลายเป็นเครื่องมือสำคัญในงานวิจัยชุดนี้

ดังนั้นการสร้างสรรค์เชิงวิชาการด้านจิตรกรรมที่ผู้วิจัยเลือกใช้สีฝุ่น เพราะมีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากสีน้ำมัน และสีอะคริลิก ดังตารางที่ 1 และ 2

ตารางที่ 1. แสดงความแตกต่างของสีฝุ่นกับสีน้ำมันและสีอะคริลิก

สีฝุ่น Tempera Colour	สีน้ำมัน Oil Colour	สีอะคริลิก Acrylic Oil
-มีความทึบแสง	-มีความทึบแสง	-มีความโปร่งใส
-มีลักษณะเปราะบาง	-มีความเหนียว	-มีความเหนียวและยืดหยุ่น
-ใช้น้ำเป็นสื่อตัวกลาง	-ใช้น้ำมันเป็นสื่อตัวกลาง	-ใช้น้ำเป็นสื่อตัวกลาง
-สีแห้งเร็ว	-สีแห้งช้า	-สีแห้งเร็วกว่าสีฝุ่น
-ความสดใสของสีลดลงเมื่อสีแห้งแล้ว	-ความสดใสของสีคงที่ไม่เปลี่ยนแปลง	-ความสดใสของสีคงที่ไม่เปลี่ยนแปลง
-พื้นผิวด้าน	-พื้นผิวมันเงา	-พื้นผิวมันและโปร่งใส
-การเขียนสีใช้สีอ่อนทับสีเข้ม	-การเขียนสีซ้อนทับกันได้ไม่สิ้นสุด	-การเขียนสีทับซ้อนกันได้แต่ต้องเพิ่มเนื้อสีให้หนาหรือผสมสีขาว

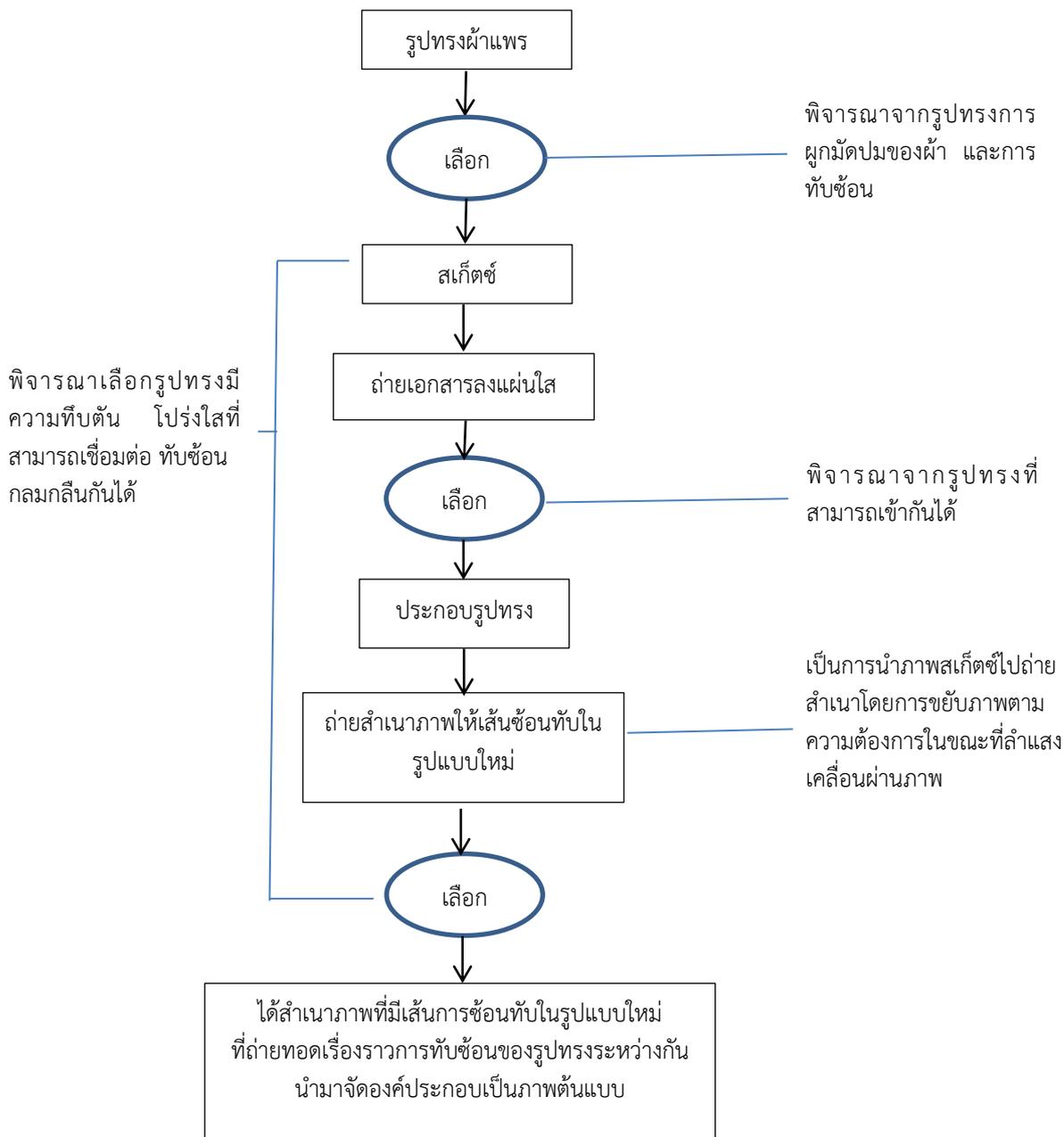
ตารางที่ 2. แสดงเปรียบเทียบสีฝุ่นแบบเดิมและแบบใหม่

สีฝุ่นแบบดั้งเดิม	สีฝุ่นผ่านวิธีการของผู้วิจัย
มีลักษณะทึบแสง การเขียนภาพสีฝุ่นการเตรียมสี และสื่อตัวกลางสำหรับผสมสีมีกรรมวิธียุ่งยาก การระบายสีมักจะลงสีทึบหรือสีเข้มก่อนชั้นแรก สีอ่อนจะใช้ในชั้นหลังเพราะว่าการสร้างน้ำหนักอ่อนแก่ในภาพเขียนจะมีสีขาวเป็นตัวผสม ถ้าลงสีอ่อนไปก่อนชั้นแรกและระบายสีเข้มชั้นหลัง สีขาวเดิมจะเข้ามาผสมทำให้สร้างน้ำหนักได้ยากภาพที่ปรากฏจะมีลักษณะอ่อนและเบาเหมือนแป้ง (สุชาติ, 2536)	-ลดปัญหาเรื่องกรรมวิธีการยุ่งยากด้วยการเตรียมพื้นสูตรกาวที่มีคุณภาพและใช้สีฝุ่น Perikan แทนสีฝุ่นที่ต้องมาผสมกาวอย่างไม้แบบเดิม -ลดปัญหาเรื่องข้อจำกัดของการระบายสีเข้มก่อนเพิ่มน้ำหนักสีอ่อนได้ แก้ปัญหาโดยเปลี่ยนจากการระบายสีเป็นการแต้มสี ป้ายสี และการขีดเส้นสี ทำให้เกิดความอิสระในการสร้างน้ำหนักสีโดยไม่ต้องอาศัยสีขาว ดำ ช่วยสร้างน้ำหนัก -ลักษณะของสีเมื่อสีแห้งจะอ่อนเบาเหมือนแป้ง เมื่อผ่านวิธีการใช้สีในแบบของผู้วิจัยช่วยลดความอ่อนเบาของสีให้สดใสขึ้นเมื่อสีแห้งแล้วใกล้เคียงกับความจัดของสีขณะสีเปียกและยังคงพื้นผิวด้านอยู่ ดังนั้นสีฝุ่นมีลักษณะเฉพาะที่โดดเด่นเหมาะสมกับการแสดงออกเรื่องราวของศาสนา ความเชื่อ ความลึกลับ ซ่อนเร้น และการบันทึกประวัติศาสตร์

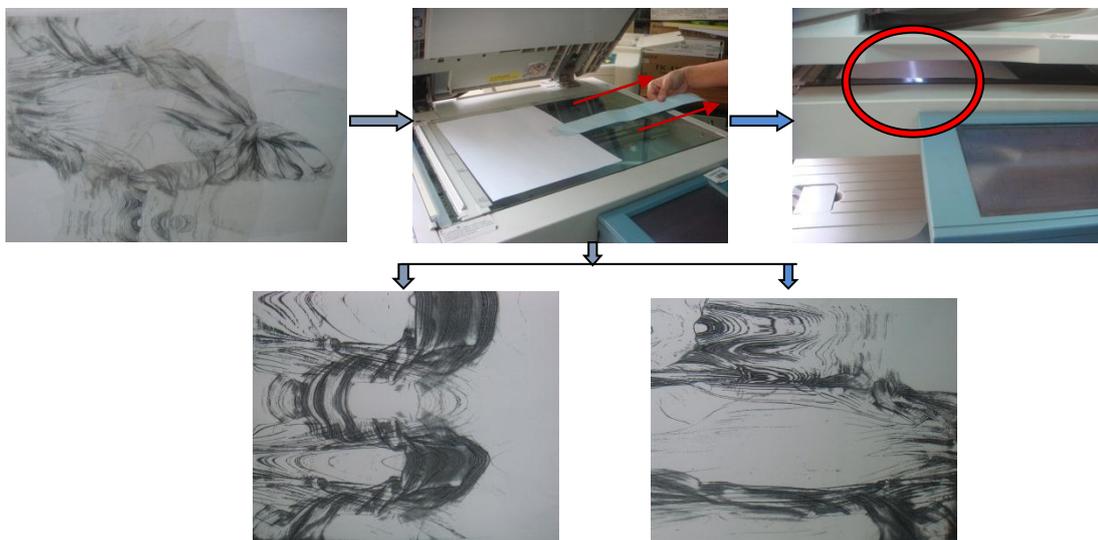
การสร้างภาพต้นแบบ

ภาพต้นแบบ หมายถึง ภาพที่ทำขึ้นคร่าวๆจากสเก็ตซ์แล้วนำมาถ่ายเอกสารก่อนนำไปสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นการทดลองแก้ปัญหาการประกอบรูปทรง และการจัดองค์ประกอบศิลป์ จึงมีกระบวนการ ดังนี้

ขั้นตอนการสร้างภาพต้นแบบ

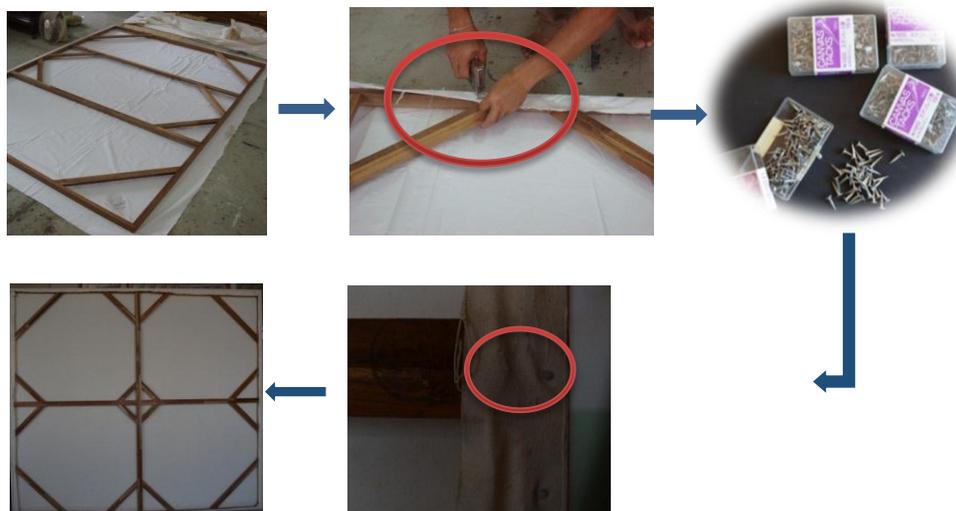
วิธีการถ่ายสำเนาเสกเก็ตซ์ ภาพเสกเก็ตซ์ → ถ่ายสำเนาโดยการขยับภาพตามความต้องการใน
ขณะที่ลำแสงเคลื่อนผ่านภาพ → ทำให้ได้สำเนาภาพที่มีเส้นในรูปแบบใหม่ ดังภาพที่ 28

ภาพที่ 28 ขั้นตอนการถ่ายสำเนาเสกเก็ตซ์

การเตรียมวัสดุอุปกรณ์ มีขั้นตอนดังนี้

1. การเตรียมเฟรม นับว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญในการสร้างงานจิตรกรรม หากเฟรมไม่มีคุณภาพเพียงพอจะทำให้เกิดความเสียหายกับผ้าใบและภาพเขียน ผู้วิจัยเชื่อว่าหากเราให้ความสำคัญกับวัสดุอุปกรณ์มากเท่าไรก็ยิ่งเสริมให้ผลงานมีคุณค่ามากยิ่งขึ้น ฉะนั้นจึงเลือกไม้สักมาทำเฟรม และเลือกผ้าใบลายตะกร้า มีขนาดหน้ากว้าง 3 เมตรและมีความยาวไม่จำกัด อีกทั้งมีความแข็งแรงต่อแรงดึงแนวเส้นด้ายยืนและด้ายพุ่ง (Basket 2 x 2) การซึ่งผ้าใบเริ่มจากการปูผ้าใบลงบนพื้นเรียบ วางเฟรมตามภาพที่ 1 และยึดด้วยแม่กซ์จากนั้นตอกตะปูโลหะผสมแทนที่แม่กซ์ยิงเฟรม ตะปูจะช่วยให้ไม่เกิดสนิมเขียวทำลายผ้า ตามลำดับจนถึงขั้นตอนการปูกระดาษสา ดังภาพที่ 29

ภาพที่ 29 ขั้นตอนการเตรียมเฟรม

2. การปูกระดาษสา เป็นนวัตกรรมสำคัญที่ช่วยเพิ่มการยึดติดระหว่างสีฝุ่น การรองพื้นกับผ้าใบ ช่วยเพิ่มความแข็งแรงกว่าที่เคยทำมา ชิ้นงานที่วาดเสร็จแล้วสามารถแกะผ้าออกจากกรอบไม้แล้วนำกลับมาซึ่งใหม่ได้อีกโดยสีไม่แตกสลายและไม่ฉีกขาดช่วยเพิ่มความสะดวกในการขนย้าย สูตรกาวที่ใช้ปูกระดาษสา ประกอบด้วยกาวลาเท็กซ์ 1 ส่วน ผสมน้ำ 2 ส่วน วิธีการทา กาวลงบนพื้นเฟรมผ้าใบจนทั่ว จากนั้นจึงปูกระดาษสา วางกระดาษด้านใดด้านหนึ่งก่อนใช้แปรงขนอ่อนลูบเบาๆ ให้ติดกับเฟรมผ้าใบ ดังภาพที่ 30

ภาพที่ 30 เฟรมปูกระดาษสา

3. การเตรียมสีฝุ่นและอุปกรณ์ ผู้วิจัยเลือกใช้สีฝุ่น Perikan เป็นสีที่ ดำรง วงศ์อุปราช (ศิลปินแห่งชาติ) ใช้สร้างสรรค์ผลงาน สีฝุ่นยี่ห้อนี้มีส่วนผสมของกาวยางไม้บรรจุขวด สะดวกในการใช้งาน เหมาะกับการเขียนภาพทั้งขนาดเล็กและใหญ่ พู่กันและแปรงที่ใช้ในการระบายสีฝุ่นต้องเป็นขนสังเคราะห์สามารถดูดซับน้ำปริมาณที่เหมาะสมกับการใช้และสปริงตัวได้ดี การร่างภาพเลือกสีไม้ชนิดที่ละลายน้ำ ดังภาพที่ 31

สีฝุ่น + กาวกระถิน

สีฝุ่น Perikan

พู่กันขนสังเคราะห์

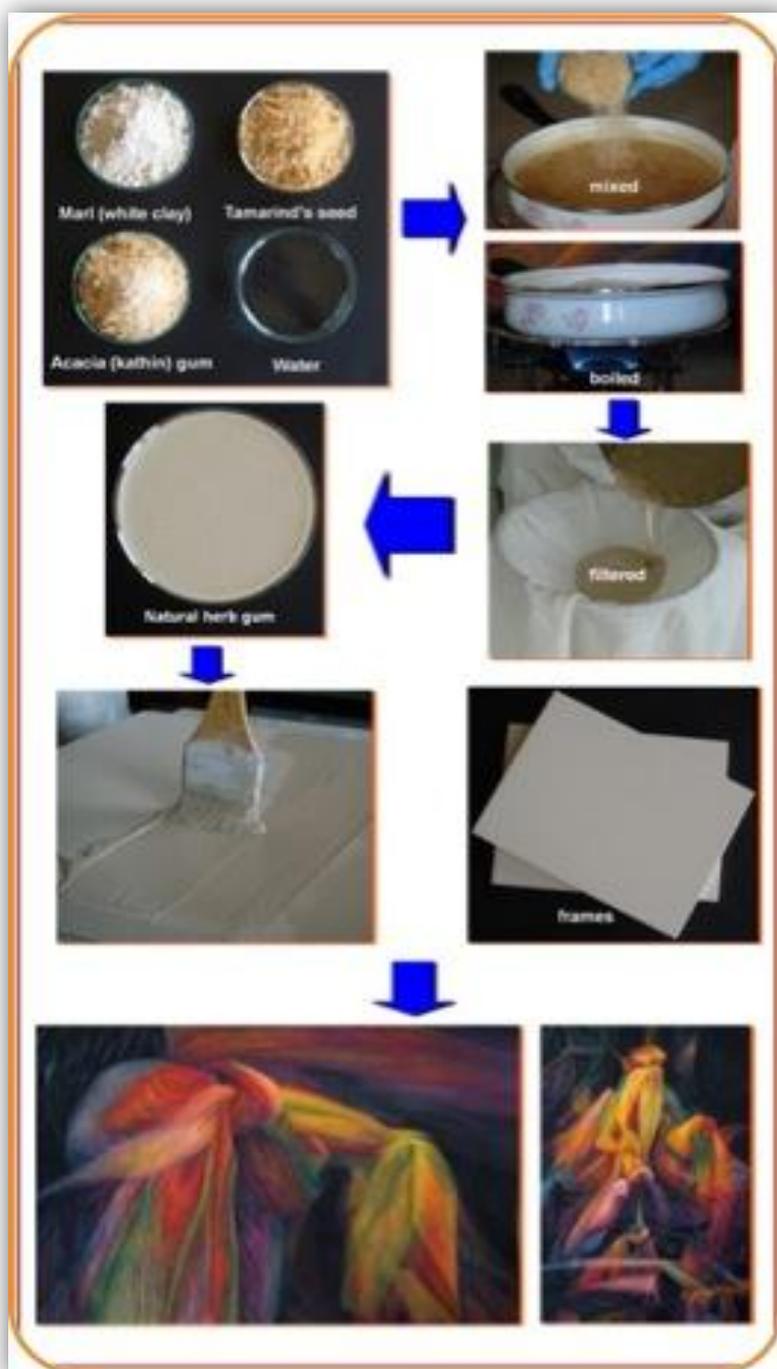
แปรงขนสังเคราะห์

สีไม้ละลายน้ำ

ภาพที่ 31 วัสดุอุปกรณ์เขียนภาพ

4. การเตรียมพื้นเฟรมผ้าใบ ผู้วิจัยเลือกใช้สูตรกาวเมล็ดมะขามผสมดินสอพอง ประกอบด้วย เมล็ดมะขาม 1 ส่วน น้ำ 25 ส่วน กาวกระถิน 0.1 ส่วน และดินสอพอง 6 ส่วน ทารองพื้นจำนวน 3 ชั้น ขั้นตอนการเตรียมพื้น ดังภาพที่ 32

ภาพที่ 32 ขั้นตอนการเตรียมพื้นเฟรมผ้าใบ

ผลงานสร้างสรรค์ช่วงก่อนการทำวิจัย

เป็นการแสดงถึงภูมิหลังการสร้างสรรค์งานศิลปะให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงทางรูปแบบความคิด เพื่อจะสื่อถึงการพัฒนาจนถึงโครงการสร้างสรรค์เชิงวิชาการ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การเปลี่ยนแปลงทางรูปแบบ ปี พ.ศ. 2537- 2555

บรรยากาศลึกลับในความเชื่อ ของวิถีชีวิตไทย	ผลงานช่วงก่อนทำงานวิจัย	ภาพร่างงานวิจัย
		
		
		
		

สรุปขั้นตอนการสร้างสรรค์

การสร้างสรรค์ด้านจิตรกรรมมีวิธีการดำเนินงานแตกต่างกับวิจัยทั่วไป งานสร้างสรรค์เกิดจากแรงบันดาลใจก่อนเกิดความคิดนำไปสู่รูปแบบที่กำหนดเพื่อผลการแสดงออกในเรื่องของอารมณ์ความรู้สึก จึงพอจะสรุปขั้นตอนได้ดังนี้

